

Εκπαιδευτικό υλικό

Βασισμένο στο βιβλίο

Μήδεια η μάγισσα από την Ανατολή

σειρά: Αρχαίες τραγωδίες για παιδιά
του Φίλιππου Μανδηλαρά

Εικονογράφηση: Ναταλία Καπατσούλια

Σχεδιασμός: Άρτεμις Μάνου, φιλόλογος – θεατροπαιδαγωγός

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	3
---------------	---

Πού απευθύνεται το υλικό.....	3
-------------------------------	---

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Η τραγωδία και το θέατρο.....	4
Ψάχνοντας μέσα στις λέξεις.....	4
Αστείο κουίζ.....	5
Το θέατρο ξαναγεννιέται.....	7
Ορίζοντας την τραγωδία.....	10
Ο μύθος.....	10
Αφήγηση.....	10
Μάντεψε ποιος και ζωντάνεψε τον μύθο.....	11
Φανταζόμαστε τη συνέχεια.....	13

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Η θέση της γυναίκας

Στην αρχαία Ελλάδα.....	14
Από το κείμενο στη δράση.....	14
Σήμερα.....	15
Από το χτες στο σήμερα.....	15
Debate.....	16
Παίρνουμε θέση.....	18
Σε Ανατολή και Δύση.....	19
Το σύνθημα.....	19
Δυνατές γυναίκες τώρα και πάντα.....	20
Πορτρέτα/πρότυπα.....	20
Αφίσα.....	22
Ο τοίχος.....	23

Η ξένη/μετανάστρια.....	24
Κόσμος ανάποδα ως σύμβολο.....	24
Παλιά και νέα πατρίδα.....	25
Σε ξένο τόπο.....	26
Πώς σε βλέπω και με βλέπεις.....	26

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

Αναστοχασμός.....	28
-------------------	----

Σκέψεις του συγγραφέα.....	29
----------------------------	----

Συνοδευτικό υλικό.....	31
------------------------	----

Τα βιβλία της σειράς: Αρχαίες τραγωδίες για παιδιά του Φίλιππου Μανδηλαρά, σε εικονογράφηση Ναταλίας Καπατσούλια

Εισαγωγή

Το βιβλίο του Φίλιππου Μανδηλαρά δεν είναι η Μήδεια του Ευριπίδη για παιδιά. Είναι ένα βιβλίο που βασίστηκε στην αρχαία τραγωδία και στον μύθο της Αργοναυτικής Εκστρατείας (από τα Αργοναυτικά του Απολλώνιου του Ρόδιου) για να μεταφέρει στα παιδιά αυτή την πλούσια σε γεγονότα και νοήματα ιστορία με έναν τρόπο ποιητικό που θα μπορούσε να τα συγκινήσει. Δε θα μπορούσε φυσικά το βιβλίο να αναφερθεί στην παιδοκτονία για την οποία είναι γνωστή η Μήδεια, και έτσι το γεγονός αποδίδεται αλληγορικά, ώστε μόνο κάποιος που γνωρίζει τον μύθο να μπορεί να το καταλάβει. Εξάλλου, όπως θα διαβάσετε και στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου, η εικόνα της Μήδειας ως παιδοκτόνου φαίνεται πως αποτελεί εύρημα του Ευριπίδη στην ομώνυμη τραγωδία του. Η ιστορία της Μήδειας ωστόσο παραμένει ενδιαφέρουσα και κυρίως μπορεί να αποτελέσει αφορμή για να προσεγγίσουμε θέματα πολύ σύγχρονα και κρίσιμα. Στόχος είναι να δώσουμε την ευκαιρία στα παιδιά να καταπιαστούν με ζητήματα όπως είναι η **θέση της γυναίκας** στην αρχαιότητα, αλλά και πώς αυτή εξελίχθηκε στον χρόνο, και παράλληλα να αντιληφθούν πως **μια ιστορία που γράφτηκε πριν από 2.500 χρόνια μπορεί να έχει κάποιο νόημα στις μέρες μας**.

Αν και θεωρείται ένα από τα πιο σημαντικά κομμάτια της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και παραγωγής, οι σύγχρονοι νέοι δεν παρακολουθούν αρχαίο θέατρο και κυρίως δε βρίσκουν λόγο να το κάνουν. Με το βιβλίο *Μήδεια, η μάγισσα από την Ανατολή*, και γενικότερα με τη σειρά, *Αρχαίες τραγωδίες για παιδιά*, μπορούμε να βοηθήσουμε τα παιδιά **από μικρά** να δουν πως οι ιστορίες που παίζονται στο αρχαίο θέατρο είναι όχι μόνο ενδιαφέρουσες αλλά πανανθρώπινες, και ότι με κάποιον τρόπο μπορεί να τα αφορούν προσωπικά (**και έτσι μεγαλώνοντας να πάνε στο θέατρο**). Εξάλλου αυτό έκαναν και οι αρχαίοι όταν παρακολουθούσαν μια τραγωδία: ένιωθαν συμπόνια για τους ανθρώπους που έπασχαν και μέσα από τα παθήματά τους διδάσκονταν για τη δική τους ζωή.

Από την άλλη, ένα βιβλίο τόσο στενά δεμένο με το ίδιο το θέατρο και μάλιστα το αρχαίο είναι μια καλή ευκαιρία να εξοικειωθούμε με την έννοια, την ιστορία και την ίδια την πράξη του θεάτρου. Πώς; Παίζοντας. Πώς αλλιώς;

Πού απευθύνεται το υλικό

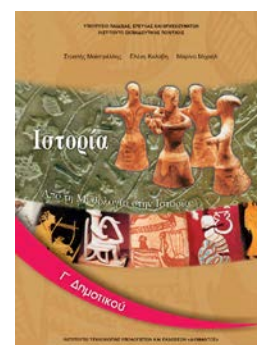
Το υλικό προτείνεται για τις τάξεις Γ΄ έως ΣΤ΄ δημοτικού, χωρίς να αποκλείεται η εφαρμογή του σε μικρότερες τάξεις και παιδιά μικρότερης ηλικίας αν θεωρείτε ότι είναι έτοιμα γι' αυτό. Επίσης, για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση του βιβλίου και των θεματικών του δεν είναι απαραίτητο να υλοποιηθούν όλες οι προτεινόμενες δραστηριότητες. Μπορείτε να επιλέξετε με βάση την ηλικία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τάξης σας.

Ο μύθος της Αργοναυτικής Εκστρατείας, που αφορά τα γεγονότα που προηγούνται της ιστορίας, διδάσκεται στην ιστορία της Γ΄ δημοτικού (κεφάλαιο «Αργοναυτική Εκστρατεία», σελ. 49), το οποίο μπορείτε να βρείτε εδώ: http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/1999/Istoria_G-Dimotikou_html-empl/index1_4.html (προσπελάστηκε 26.01.2024).

ΙΔΕΑ!

Ειδικά για τη Γ΄ δημοτικού μπορείτε να διαβάσετε το βιβλίο αφού έχετε ολοκληρώσει το κεφάλαιο της ιστορίας, ώστε τα παιδιά να είναι ήδη εξοικειωμένα με τον μύθο, τα ονόματα και τις σχέσεις που θα συναντήσουν. Δε θέλουμε όμως να συνδέσουν το βιβλίο με το διδακτικό αντικείμενο, με αποτέλεσμα να το θεωρήσουν μάθημα. Η λογοτεχνία παραμένει απόλαυση!

Η τραγωδία και το θέατρο

Ψάχνοντας μέσα στις λέξεις

Τάξη: Γ' - ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: ανάπτυξη κριτικής σκέψης, ετυμολόγηση

Διαβάζουμε το εξώφυλλο του βιβλίου, μένουμε στη φράση Αρχαίες τραγωδίες για παιδιά και απευθύνουμε διερευνητικές ερωτήσεις.

- Έχετε ξανακούσει τη λέξη «τραγωδία»;
- Ξέρετε τι σημαίνει;
- Σας θυμίζει κάτι, μια άλλη γνωστή λέξη;

ΝΑ ΓΙΑΤΙ!

Βοηθάμε τα παιδιά να εντοπίσουν, αν δεν το έχουν κάνει ήδη, την ηχητική ομοιότητα της λέξης «τραγωδία» με τη λέξη «τραγούδι». Εξηγούμε ότι αυτό συμβαίνει γιατί η δεύτερη λέξη προέρχεται από την πρώτη. Μόνο που στα αρχαία χρόνια η λέξη αυτή σήμαινε αρχικά όχι απλώς τραγούδι, αλλά τραγούδι τράγων. Και για την ακρίβεια τραγούδι ανθρώπων μεταμφιεσμένων σε τράγους.

- Μα γιατί μεταμορφώνονταν αυτοί σε τράγους; Μπορείτε να σκεφτείτε κάποια ιδέα; (θα μάθουμε γιατί στο αστείο κουίζ που ακολουθεί).
- Έχετε δει ποτέ θέατρο;
- Σας αρέσει; Τι σας αρέσει πιο πολύ;
- Τι πιστεύετε ότι χρειάζεται για να υπάρξει θέατρο (παράσταση);

ΙΔΕΑ!

Είναι πιθανόν τα παιδιά να γνωρίζουν ότι η λέξη «τραγωδία» χρησιμοποιείται για να περιγράψει κάποιο εξαιρετικά δυσάρεστο γεγονός. Στο τέλος της ενότητας μπορούμε να εξηγήσουμε ότι η μεταφορική αυτή χρήση της λέξης οφείλεται στο γεγονός ότι στην αρχαία τραγωδία τα πρόσωπα πάθαιναν κάτι πάρα πολύ σοβαρό το οποίο έπρεπε να αντιμετωπίσουν.

Αστείο κουίζ

Τάξη: Γ' - ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: διερευνητική μάθηση, ανάπτυξη στρατηγικής, βασικές γνώσεις προέλευσης θεάτρου

Tip! Για να παίξουμε το κουίζ δεν είναι απαραίτητη προηγούμενη γνώση ή προετοιμασία. Η δραστηριότητα περιέχει κάποιες βασικές πληροφορίες για τη γέννηση, την εξέλιξη και τη σημασία του θεάτρου, ώστε να μπορέσουμε να ξεκινήσουμε γρήγορα με την τάξη μας, να εισαγάγουμε το θέμα με έναν ευχάριστο τρόπο και να κεντρίσουμε το ενδιαφέρον των παιδιών πριν διαβάσουμε το βιβλίο. Για τον λόγο αυτό, ζητάμε από τα παιδιά να μαντέψουν – δεν πειράζει αν δε γνωρίζουν τη σωστή απάντηση γιατί θα τη μάθουν μέσα από το παιχνίδι και το ενδεχόμενο λάθος.

Πότε γεννήθηκε το θέατρο;

1. Πριν από 100 χρόνια
2. Πριν από 900 χρόνια
3. **Πριν από 2.500 χρόνια περίπου**

Πού γεννήθηκε το θέατρο;

1. **Στην Αθήνα**
2. Στη Μαδαγασκάρη
3. Στην Αμερική

Πώς γεννήθηκε το θέατρο;

1. Όταν κάποιοι τράγοι εισέβαλαν στον ναό του Διόνυσου και ο κόσμος μαζεύτηκε φοβισμένος σε μία μεριά, όπως το κοινό του θεάτρου.
2. **Όταν σε μία τελετή προς τιμήν του θεού Διόνυσου (ο οποίος πίστευαν πως συνοδεύεται από Σάτυρους* – όντα δηλαδή που έμοιαζαν με τράγους) ένας από τους ανθρώπους που ήταν μεταμφιεσμένος σε τράγο απευθύνθηκε στους υπόλοιπους ανοίγοντας μαζί τους διάλογο.**
3. Όταν ένας από τους ανθρώπους που ήταν μεταμορφωμένος σε τράγο σε μια τελετή του Διόνυσου είπε «ήρθε η ώρα να γεννηθεί το θέατρο».

Τι είναι η τραγωδία;

1. Είδους τραγουδιού
2. **Είδος θεάτρου**
3. Ο θηλυκός τράγος

Ποιος θεωρείται μέχρι σήμερα ένας από τους πιο σημαντικούς εκπροσώπους του θεάτρου στην αρχαία Αθήνα;

1. Ο Ευρυσάκης
2. Ο Ευρυγώνιος
3. **Ο Ευριπίδης**

Ποιο άλλο είδος θεάτρου υπήρχε στην αρχαία Αθήνα εκτός από την τραγωδία;

1. **Η κωμωδία**
2. Το παιδικό θέατρο
3. Το μιούζικαλ

Ποιοι ήταν συνήθως οι ήρωες μιας τραγωδίας;

1. Απλοί καθημερινοί άνθρωποι με απλά καθημερινά προβλήματα σαν τα δικά μας.
2. **Θεοί και ήρωες** από τη μυθολογία που συχνά πάθαιναν κάτι σοβαρό και έπρεπε να πάρουν σημαντικές αποφάσεις.**
3. Ζώα, φυτά, άνθρωποι σε μεγάλες περιπέτειες.

Γιατί άρεσε στους Αθηναίους να παρακολουθούν τραγωδίες;

1. **Γιατί βλέποντας τραγωδίες ένιωθαν συμπόνια για τους ανθρώπους που έπασχαν, και μέσα από τα παθήματά τους διδάσκονταν για τη δική τους ζωή.**
2. Γιατί ήταν κάτι καινούριο.
3. Γιατί δεν ήθελαν να δουλεύουν παρά μόνο να διασκεδάζουν.

Σάτυρος*: θεότητα της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας, ακόλουθος του Διόνυσου με μορφή νέου άνδρα, ουρά, πόδια και κέρατα τράγου.

Ήρωας**: άνθρωπος στην αρχαία ελληνική μυθολογία με ξεχωριστές ικανότητες και ιδιότητες (όπως ο Ηρακλής) που καμιά φορά λατρευόταν μετά τον θάνατό του.

ΝΑ ΓΙΑΤΙ!

Εξηγούμε στα παιδιά πως θέατρο υπάρχει όταν κάποιος απευθύνει τα λόγια του σε κάποιον και όχι όταν τα διαβάζει ή τα απαγγέλλει όπως σε ένα ποίημα. Γι' αυτό το θέατρο γεννήθηκε ακριβώς εκείνη τη στιγμή που κάποιος από αυτούς που συμμετείχαν στην τελετή δεν τραγούδησε ούτε απήγγειλε, αλλά απευθύνθηκε στον υπόλοιπο χορό των ανθρώπων. Αυτός ήταν ο πρώτος ηθοποιός που υπήρξε ποτέ, που στα αρχαία χρόνια ονομαζόταν υποκριτής (επειδή υποκρίθηκε / αποκρίθηκε / απάντησε, γι' αυτό και η τέχνη του θεάτρου λέγεται υποκριτική). Αυτός ο τραγικός τρόπος φαίνεται πως άρεσε στους Αθηναίους και με τα χρόνια τον εξέλιξαν. Έτσι γεννήθηκε το θέατρο και η τραγωδία, όπου άνθρωποι κάνουν διάλογο και μετατρέπουν μία ιστορία σε δράση.

Το θέατρο ξαναγεννιέται!

(χρειάζεται να έχει προηγηθεί το αστείο κουίζ)

Τάξη: Γ' - ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: ομαδοσυνεργατικότητα, συντονισμός με την ομάδα, κιναισθητική αντίληψη, καλλιέργεια της έκφρασης, μη λεκτική επικοινωνία, γνωριμία με την αρχή της τραγωδίας

Tip! Για αυτή τη δραστηριότητα προσομοίωσης που βασίζεται στην κίνηση θα χρειαστεί να έχουμε έναν χώρο όπου τα παιδιά να μπορούν να κινηθούν σχετικά άνετα. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει χώρος εκδηλώσεων ή θέατρο, μπορούμε να μετακινήσουμε τα θρανία της τάξης μας δημιουργώντας έναν ελεύθερο χώρο. Αφού εξοικειωθούμε με τις αναλυτικές οδηγίες για το ζέσταμα που ακολουθούν, θα μπορέσουμε να υλοποιήσουμε στην τάξη την προσομοίωση της γέννησης του θεάτρου και της πρακτικής του χορού της τραγωδίας.

Ζέσταμα

Πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι ο βασικός στόχος του ζεστάματος είναι να εξασκήσει τα παιδιά στην κίνηση και στην αίσθηση σαν ένα σώμα.

1. Ζητάμε από τα παιδιά να σταθούν στον χώρο σε κανονικές αποστάσεις μεταξύ τους.
2. Με ένα μικρό τυμπανάκι ή χτυπώντας ρυθμικά το χέρι μας σε μια επιφάνεια δημιουργούμε έναν ρυθμό. Λέμε στα παιδιά ότι θα προσπαθήσουμε να κινηθούμε με έναν κοινό βηματισμό πάνω στον ρυθμό. Σε περίπτωση που δεν έχουμε τυμπανάκι ώστε να δίνουμε εμείς τον ρυθμό, παίζουμε με τους ακόλουθους ρυθμούς που τους ονομάζουμε με αριθμούς. Κάθε φορά που θα λέμε έναν αριθμό, τα παιδιά πρέπει να κινούνται με τον αντίστοιχο ρυθμό.

0 : ακινησία/παύση

1 : slow motion περπάτημα

2 : αργό νωχελικό περπάτημα βαρεμάρας

3 : καθημερινό περπάτημα όπως «πάω σχολείο»

4 : περπάτημα όπως «έχω αργήσει για το σχολείο»

5 : περπάτημα όπως «χτύπησε το κουδούνι και πρέπει να μπω στην τάξη»

3. Πιάνουμε τον ρυθμό 4 επιμένοντας στην κίνηση μαζί, «σαν ένα σώμα».
4. Όταν πετύχουμε τη συγχρονισμένη κατά το δυνατόν κίνηση, εναλλάσσουμε τους ρυθμούς με την ακινησία. Για παράδειγμα 0, 2, 0, 4, 0, 1, 0, 4, 0, 5 κτλ.
5. Ζητάμε να σταματήσει όλη η ομάδα και ζητάμε από ένα μόνο παιδί να κινηθεί σε ρυθμό που θα επιλέξει. Με το δικό μας 0 το παιδί θα σταματήσει και εμείς ζητάμε από δύο παιδιά να κινηθούν, έπειτα από τρία κ.ο.κ. μέχρι να ξανακινηθεί όλη η ομάδα, με την προϋπόθεση ότι όσοι κινούνται έχουν κοινό ρυθμό.
6. Αντιστρέφουμε τη διαδικασία και ζητάμε να κινηθεί όλη η ομάδα με ρυθμό που θα επιλέξει, και ένα παιδί να μείνει ακίνητο. Με το δικό μας 0 η ομάδα σταματά. Λέμε στην ομάδα να

ξανακινηθεί σε κοινό ρυθμό και ζητάμε από δύο παιδιά να μείνουν ακίνητα. Έπειτα από τρία κ.ο.κ., μέχρι να σταματήσει όλη η ομάδα.

7. Ζητάμε από τα παιδιά να κινηθούν μαζί σε κοινό ρυθμό κρατώντας ένα σχήμα (γραμμή, σχήμα ψαριού –ένας οδηγός μπροστά, οι υπόλοιποι πίσω του, ένας στο τέλος–, σε ασημάτιστη μάζα, σε τετράγωνο).

Αφού έχουμε εξασκηθεί στην κοινή κίνηση, μπορούμε να προχωρήσουμε στα ακόλουθα:

Προσομοίωση

Δεν είναι απίθανο τα παιδιά να γελάσουν ή να αστερευτούν στη διάρκεια της δραστηριότητας, κάτι που ταιριάζει με τον παιγνιώδη χαρακτήρα της και τον στόχο να βιώσουν, να νιώσουν και να «μπουν» στον ρόλο. Μπορεί να χρειαστεί να επαναφέρουμε τα παιδιά, χωρίς όμως να τους στερήσουμε τη χαρά του παιχνιδιού. Ορίζουμε φωναχτά τη σύμβαση λέγοντας κάθε φορά στα παιδιά: «Πάμε να μιλήσουμε και να κινηθούμε...»

...σαν να ακολουθούμε την τελετή του θεού Διόνυσου (1):

Κινούμαστε όλοι μαζί σε έναν πολύ αργό ρυθμό.

...σαν να ψάλλουμε έναν ύμνο προς τιμήν του θεού Διόνυσου, όπως στην αρχαία

Αθήνα (2):

Μουρμουρίζουμε μια απλή μελωδία που να ξέρουν τα παιδιά (για παράδειγμα, από το τραγουδάκι «ήταν ένα μικρό καράβι» ή από ένα τραγούδι που δουλέψαμε στην τάξη: ορίζουμε εμείς τι) και τους ζητάμε να την τραγουδήσουν. Με τα χέρια μας γινόμαστε μαέστρος που διευθύνει τη χορωδία. Όσο πιο ψηλά τα σηκώνουμε, τόσο πιο πολύ αυξάνεται η ένταση με την οποία τραγουδούν τα παιδιά, όσο πιο χαμηλά, τόσο χαμηλώνει η ένταση.

...σαν να είμαστε Αθηναίοι, ντυμένοι Σάτυροι, που χορεύουν έναν οργιώδη χορό στην τελετή για τον Διόνυσο (3):

Συνεχίζοντας να τραγουδάμε, χοροπηδάμε, χορεύουμε, κινούμαστε σε έναν τρελό χορό, όπως τον φαντάζεται ο καθένας. (Θέλει προσοχή ώστε να μη χτυπήσουν τα παιδιά μεταξύ τους.)

...σαν να γεννιέται ο πρώτος ηθοποιός (4):

Ζητάμε από ένα παιδί να απομακρυνθεί από την ομάδα την ώρα που οι υπόλοιποι συνεχίζουν τον «ύμνο», να σταθεί απέναντί τους και να τους ρωτήσει κάτι (παράδειγμα: Τι καιρό κάνει σήμερα;). Τότε η ομάδα θα σταματήσει να τραγουδά και θα ακούσει. Επαναλαμβάνουμε την ίδια διαδικασία ώστε ένα ή δύο παιδιά ακόμα να μπουν στον ρόλο του ηθοποιού.

ΙΔΕΑ!

Επειδή ο διάλογος που ζητάμε από τα παιδιά να αναπτύξουν μεταξύ τους –καθώς άλλα υποδύονται τον ρόλο του ηθοποιού και άλλα του χορού– στο βήμα 4 και στα ακόλουθα 5 και 6 μπορεί να τα φέρει σε αμηχανία και να μην μπορούν να σκεφτούν τι θα πουν, μπορούμε να προτείνουμε φράσεις από το βιβλίο. Αν όμως τα παιδιά μπορούν να το υποστηρίξουν, τα αφήνουμε να δοκιμάσουν, ακόμη και με αστείους δικούς τους διαλόγους (αρκεί να είναι συγκεντρωμένα και να επιτελείται ο στόχος της δράσης). Να μερικά παραδείγματα ερωταποκρίσεων που σχετίζονται με το βιβλίο, που μπορούμε να έχουμε συμφωνήσει με τα παιδιά και να έχουμε γράψει στον πίνακα:

Ηθοποιός: Ποιανού είναι αυτή η ιστορία;

Χορός: Είναι η ιστορία της Μήδειας, της ατίθασης βασιλοπούλας από την Κολχίδα.

Ηθοποιός: Γιατί πρόδωσε η Μήδεια την πατρίδα της, τον πατέρα και τον αδερφό της;

Χορός: Γιατί μια πονηριά των νέων θεών της Ελλάδας την έκανε να ερωτευτεί τον Ιάσονα, τον αρχηγό των Αργοναυτών.

Ηθοποιός: Πώς φέρονται οι άνθρωποι στη Μήδεια στη νέα πατρίδα;

Χορός: Όσο λάμπει το φως, αλλάζουν δρόμο όταν τη συναντούν, αλλά τη νύχτα όλο κάτι ζητάνε, αλοιφή για τις πληγές, μαγικό για την αγάπη. Επειδή είναι μάγισσα.

...σαν να παίζουμε μια σκηνή από τραγωδία(5):

Επαναλαμβάνουμε το προηγούμενο (4), μα αυτή τη φορά δίνεται και η προσυμφωνημένη απάντηση από το σύνολο των παιδιών στην ερώτηση της/του «ηθοποιού». Επαναλαμβάνουν αρκετές φορές μέχρι να ακουστούν σαν μία φωνή.

...σαν να είμαστε ο χορός της αρχαίας τραγωδίας (6):

Ζητάμε από τα παιδιά να κάνουν όλα μαζί αιώρηση προσπαθώντας να κινούνται σαν ένα σώμα. Ζητάμε από ένα παιδί να προτείνει μία απλή επαναλαμβανόμενη κίνηση με το χέρι, την οποία θα αρχίσουν να κάνουν και τα υπόλοιπα παιδιά για ένα μικρό διάστημα δεκαπέντε δευτερολέπτων. Επαναλαμβάνουμε με ένα άλλο παιδί, από το οποίο ζητάμε να κινήσει ένα άλλο μέλος του σώματός του (για παράδειγμα το πόδι του). Επαναλαμβάνουμε πολλές φορές δίνοντας σε αρκετά παιδιά την ευκαιρία να προτείνουν κίνηση.

Για επέκταση της διαδικασίας και για να δουν άλλη μια διάσταση του «σαν ένα», μπορούμε να ξαναπούμε τη συμφωνημένη φράση, όμως αυτή τη φορά να μη μιλήσουν όλα τα παιδιά μαζί. Κάθε παιδί πρέπει να πει μία μόνο λέξη μέχρι να ολοκληρωθεί η φράση, και ξανά από την αρχή μέχρι να έχουν πει όλα τα παιδιά μία λέξη. Επαναλαμβάνουμε μέχρι η φράση να ακουστεί κατά το δυνατόν με ροή.

...σαν να είμαστε οι Αθηναίοι και επιστρέφουμε στα σπίτια μας, σκεπτικοί και προβληματισμένοι, αφού έχουμε παρακολουθήσει την τραγωδία(7):

Με τον αρχικό αργό και κοινό ρυθμό ζητάμε από τα παιδιά να επιστρέψουν στις αρχικές τους θέσεις.

ΝΑ ΓΙΑΤΙ!

Η διαδικασία «σαν να» που ακολουθήσαμε είναι η διαδικασία στην οποία βασίζεται το θέατρο γενικά: Οι ηθοποιοί κάνουν πάνω στη σκηνή κάτι σαν να το ζούνε πραγματικά.

Ηξερες ότι

Ένα από αυτά που δημιουργήσαμε με τη δράση μας ήταν ο χορός της αρχαίας τραγωδίας, που δεν είναι ο χορός που εννοούμε σήμερα. Είναι ένα σύνολο ανθρώπων που συμμετείχε στην αρχαία τραγωδία, που τα μέλη του δεν είχαν ξεχωριστό μεταξύ τους ρόλο, αλλά το σύνολο αντιπροσώπευε τον γενικό πληθυσμό της κάθε ιστορίας. Έκανε χορευτικές κινήσεις, τραγουδούσε και άνοιγε διάλογο με τους ηθοποιούς. Ο ρόλος του ήταν πολύ σημαντικός, γιατί εξέφραζε τις απόψεις του λαού, του κοινού, των απλών πολιτών, την κοινή γνώμη, και εξέφραζε σκέψεις που οι ήρωες δεν μπορούσαν να πουν.

Ορίζοντας την τραγωδία

Τάξη: Γ΄ - ΣΤ΄ δημοτικού (χρειάζεται να έχει προηγηθεί το αστείο κουίζ)

Στόχοι: ομαδοσυνεργατικότητα, συνδυαστική σκέψη, συντακτική αντίληψη, κριτική σκέψη, εμπέδωση γνώσης

Χωριζόμαστε σε ομάδες και (αναλογιζόμενοι τα παιχνίδια και τις δράσεις που κάναμε) φτιάχνουμε τον δικό μας ορισμό της τραγωδίας, ενώνοντας τις φράσεις που θα βρείτε στο συνοδευτικό υλικό ώστε να σχηματιστούν οκτώ προτάσεις με κάποιο νόημα, τις οποίες έπειτα βάζουμε σε μία σειρά. Ορίζουμε ως πρώτη την καρτέλα: **Το θέατρο γεννήθηκε** και ως τελευταία την καρτέλα: **Η τραγωδία**.....

ΙΔΕΑ!

Σε αυτό το σημείο λοιπόν μπορούμε να ρωτήσουμε τα παιδιά αν πιστεύουν ότι μια ιστορία που γράφτηκε πριν από τόσα πολλά χρόνια, στην αρχαία ελληνική γλώσσα, μπορεί να σημαίνει κάτι για εμάς σήμερα, να μας ενδιαφέρει, να μας αρέσει ή να μας είναι χρήσιμη με οποιονδήποτε τρόπο. Αφήνουμε τα παιδιά να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους. Τους λέμε ότι θα διαβάσουμε το βιβλίο του Φίλιππου Μανδηλαρά *Μήδεια, η μάγισσα από την Ανατολή* για να το διαπιστώσουμε!

Tip! Το να ολοκληρώσουμε τη δράση ζητώντας από τα παιδιά να εκφράσουν την προσωπική τους γνώμη σε σχέση με την τραγωδία μπορεί να τα ενθαρρύνει να σκεφτούν και να αναλύσουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους σχετικά με το θέμα και να ενισχύσει την αυτοπεποίθησή τους, καθώς θα νιώσουν ότι οι απόψεις τους είναι σημαντικές. Το να αφήσουμε ανοιχτή την πιθανότητα τα παιδιά να αμφισβητήσουν την τραγωδία ή να έχουν διαφορετικές απόψεις είναι σημαντικό για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και δε σημαίνει απαραίτητα αποτυχία του στόχου της διαδικασίας, που είναι η σύνδεσή τους με την αρχαία τραγωδία. Αντίθετα μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη εμπλοκή των μαθητών και σε μία ενδιαφέρουσα συζήτηση για το θέμα, καθώς οι διαφορετικές απόψεις μπορούν να οδηγήσουν σε ανοιχτό διάλογο και αμφίδρομη μάθηση. Είναι εξάλλου πάντα ένα χρήσιμο εργαλείο ανατροφοδότησης για να προσαρμόσουμε τις δράσεις μας και να προσεγγίσουμε το θέμα με τρόπο κατάλληλο και πιο ενδιαφέροντα για την τάξη μας.

Ο μύθος

Αφήγηση

Τάξη: Γ΄ - ΣΤ΄ δημοτικού

Στόχοι: προετοιμασία, εξοικείωση με την ιστορία

Αφηγούμαστε στα παιδιά τον μύθο για το χρυσόμαλλο δέρας και την Αργοναυτική Εκστρατεία. Μπορείτε να βρείτε τον μύθο στο βιβλίο μαθητή της Ιστορίας Γ΄ Δημοτικού εδώ: http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/1999/Istoria_G-Dimotikou_html-empl/index1_4.html (προσπελάστηκε 26.01.2024).

Μπορείτε επίσης να βρείτε υλικό στο βιβλίο μας, όπως στην ενότητα «ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ» στην αρχή ή στις χρήσιμες σημειώσεις που μας δίνει ο Φίλιππος Μανδηλαράς στο τέλος:

Το χρυσόμαλλο δέρας είναι η προβιά του χρυσού κριαριού που είχε στείλει η Νεφέλη για να γλιτώσει τα παιδιά της Φρίξο και Έλλη από τη θυσία που ήθελε να κάνει ο πατέρας τους

Αθάμας, βασιλιάς του Ορχομενού, πιστεύοντας πως ήταν υπεύθυνα για την ακαρπία της γης. Το κριάρι άρπαξε τον Φρίξο και την Έλλη και πέταξε για την Κολχίδα, όμως εκεί έφτασε μόνο ο Φρίξος, γιατί η Έλλη έπεσε καθώς πετούσαν πάνω από τη θάλασσα, που από τότε ονομάστηκε Ελλήσποντος. Στην Κολχίδα ο Φρίξος θυσίασε το κριάρι στον Δία και χάρισε το δέρμα του στον βασιλιά της, τον Αιήτη. Εκείνος το κρέμασε σε μια βελανιδιά στο ιερό άλσος του θεού Άρη και έβαλε έναν ακοίμητο δράκο να το φυλάει.

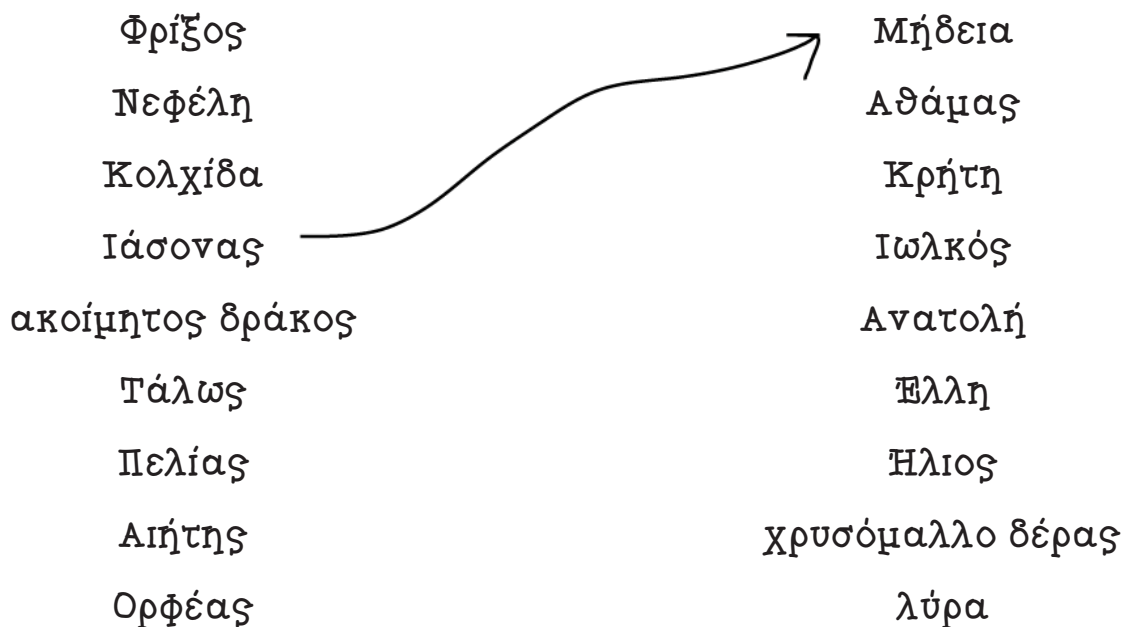
Ιάσοντας: Γιος του Αίσωνα, νόμιμου βασιλιά της Ιωλκού, που εκδιώχτηκε από τον ετεροθαλή αδερφό του Πελία. Μεγάλωσε στο Πήλιο με δάσκαλο τον Κένταυρο Χείρωνα. Όταν ενηλικιώθηκε, απαίτησε τον θρόνο της Ιωλκού από τον Πελία, αλλά εκείνος τον ξεγέλασε και του υποσχέθηκε να του τον δώσει μόνο αν του έφερνε το χρυσόμαλλο δέρας που βρισκόταν στη μακρινή Κολχίδα. Ο Ιάσοντας μάζεψε ήρωες από όλη την Ελλάδα και ξεκίνησε την Αργοναυτική Εκστρατεία. Στο τέλος της διαδρομής, εκτός από το χρυσόμαλλο δέρας, τον περίμενε κι η αινιγματική Μήδεια.

Μάντεψε ποιος και ζωντάνεψε τον μύθο

Τάξη: Δ', Ε' και ΣΤ'

Στόχοι: εξοικείωση με την ιστορία, μη λεκτική επικοινωνία, έκφραση, συνδυαστική σκέψη, εμπέδωση γνώσης, λεκτική επικοινωνία

Γράφουμε στον πίνακα τις παρακάτω στήλες και ζητάμε από τα παιδιά να ενώσουν τις δυάδες ώστε να προκύψουν εννιά ζευγάρια και να τα βάλουν το καθένα σε μια πρόταση: π.χ. η Μήδεια ερωτεύτηκε τον Ιάσωνα. Επειδή μπορεί να προκύψουν περισσότεροι σωστοί συνδυασμοί από όσους χρειαζόμαστε, καθώς ο Ιάσοντας ταιριάζει με πολλά πρόσωπα, δίνουμε εμείς το πρώτο ζευγάρι: Ιάσοντας–Μήδεια.

Αφού ενώσουμε τα ζευγάρια, γράφουμε στον πίνακα τη χρονογραμμή του μύθου με βάση τα ζευγάρια στην ακόλουθη σειρά: 1. Νεφέλη–Αθάμας, 2. Φρίξος–Έλλη, 3. Κολχίδα–Ανατολή, 4. Αιήτης–Ήλιος, 5. ακοίμητος δράκος–χρυσόμαλλο δέρας, 6. Πελίας–Ιωλκός, 7. Ιάσοντας–Μήδεια, 8. Ορφέας–λύρα, 9. Τάλως–Κρήτη.

Τώρα ακολουθούμε τα παρακάτω βήματα:

1. Προαποφασίζουμε ειδικά σύμβολα παντομίμας για καθένα από τα παρακάτω: ήρωας, τόπος, κάτι άλλο.
2. Μοιράζουμε στα παιδιά τα καρτελάκια με τα ονόματα που βρίσκονται στο συνοδευτικό υλικό.
3. Κάθε παιδί, με βάση τον μύθο και τις πληροφορίες που διαβάζει στο χαρτάκι, θα πρέπει χρησιμοποιώντας παντομίμα να βοηθήσει τους συμμαθητές του να μαντέψουν το όνομα στο καρτελάκι.
4. Όταν έχουν βρεθεί και τα δεκαοχτώ ονόματα, ζητάμε από τα ζευγάρια να κινηθούν στον χώρο και μέσα σε είκοσι δευτερόλεπτα να βρουν το ταίρι τους (όπως έχει σχηματιστεί στον πίνακα) με βάση το όνομα στο χαρτάκι τους. Για παράδειγμα, ο Φρίξος πρέπει να βρει την Έλλη. Ζητάμε από τα ζευγάρια να μπουν σε σειρά με βάση τη χρονογραμμή ώστε να δημιουργηθεί η διαδοχή της ιστορίας.
5. Ζητάμε από δύο αφηγητές να πουν τον μύθο, ενώ βοηθάμε κι εμείς με σχετικές ερωτήσεις.
6. Αφήνουμε όλα τα παιδιά να κινηθούν στον χώρο. Δίνουμε ως τίτλο το ζευγάρι «Ιάσοντας-Μήδεια» και χτυπάμε παλαμάκια. Τότε τα παιδιά πρέπει να σταματήσουν όπου βρίσκονται, να δημιουργήσουν τυχαίες δυάδες μεταξύ τους και η κάθε δυάδα να δημιουργήσει μια παγωμένη εικόνα που να σχετίζεται με το ζευγάρι «Ιάσοντας-Μήδεια». Ζητάμε από τα παιδιά να παρατηρήσουν τις εικόνες που σχηματίζονται.
7. Επαναλαμβάνουμε το ίδιο και για τα ζευγάρια: Φρίξος-Έλλη, Νεφέλη-Αθάμας, χρυσόμαλλο δέρας-ακοίμητος δράκος, Τάλως-Κρήτη. Αν θέλουμε μπορούμε να δώσουμε και συνδυασμούς που δεν υπήρχαν στην αντιστοίχιση, όπως Ιάσοντας-χρυσόμαλλο δέρας, Ιάσοντας-Πελίας, Μήδεια-Αιήτης, Μήδεια-Ήλιος.

ΙΔΕΑ!

Αν τα παιδιά είναι περισσότερα από δεκαοχτώ, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα χαρτάκια με τους ρόλους αφηγητών ή και άλλα πρόσωπα σχετικά με τον μύθο (βλ. συνοδευτικό υλικό). Στο βήμα 4 τα παιδιά αυτά δε θα σχηματίσουν ζευγάρια, αλλά μια αλυσίδα μεταξύ τους.

Φανταζόμαστε τη συνέχεια

Τάξη: Γ' – ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: φαντασία, έκφραση, καλλιέργεια ενσυναίσθησης, σύνθεση ιστορίας, συνδυαστική σκέψη, ομαδοσυνεργατικότητα

Χωρίζουμε τα παιδιά σε ολιγομελείς ομάδες και ζητάμε να βρουν μια δική τους εκδοχή για το πώς εξελίχθηκε (ή πώς θα ήθελαν να εξελιχθεί) η ιστορία και η σχέση του Ιάσονα με τη Μήδεια.

Εναλλακτικά, μπορούμε να δώσουμε στην κάθε ομάδα από μία λέξη (αγάπη, ζήλια, απογοήτευση, θυμός) και τους ζητάμε να λάβουν υπόψη τους τη λέξη στην ιστορία που θα φτιάξουν. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει την ιστορία της στην υπόλοιπη τάξη. Λέμε στα παιδιά πως θα διαβάσουμε την εκδοχή ενός γνωστού συγγραφέα, του Φίλιππου Μανδηλαρά, (που βασίστηκε στην εκδοχή ενός πιο παλιού γνωστού «συγγραφέα», του Ευριπίδη) και περνάμε στην ανάγνωση του βιβλίου.

Η Θέση της γυναίκας

Στην αρχαία Ελλάδα

Από το κείμενο στη δράση

Τάξη: Γ' – ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: κριτική σκέψη, αναλυτική σκέψη, κατανόηση μυθολογικής ιστορίας, καλλιέργεια ενσυναίσθησης, έκφραση, λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία, κατανόηση κοινωνικών στερεοτύπων

Διαβάζουμε το απόσπασμα από το βιβλίο:

Κι όταν έγιναν αυτά, τον βοήθησε να κλέψει τη χρυσόμαλλη προβιά και να κάνει πανιά για την πατρίδα μαζί της. Αυτό άλλωστε ήταν το μοναδικό αντάλλαγμα που του είχε ζητήσει η κοπέλα με το αόρατο βέλος καρφωμένο στην καρδιά. Τι άλλο;

Μια υπάκουσε για να ξεφύγει η «Αργώ» από τον στόλο του βασιλιά πατέρα της. («Αχ, καημένες αδερφέ μου» συλλογιζόταν αργότερα η Μήδεια «πώς θόλωσε το αλάτι τα υγρά σου μάτια!»)

Μια για να πλησιάσει η «Αργώ» την Κρήτη, που φύλαγε ο παντοδύναμος Τάλως. («Αχ, δύστυχε χάλκινέ μου γίγαντα, πώς σειστήκε η γη όταν έπεσες ξεγελασμένος στις μαύρες πέτρες!»)

Και τρίτη και χειρότερη, για να εκδικηθεί ο Ιάσοντας τον βασιλιά και θείο του, που 'χε αρπάξει τον θρόνο απ' τον πατέρα του. («Αχ, αλαζόνα βασιλιά, πόσο φρικτό το τέλος σου!»)

Ο Ιάσοντας ζήτησε βοήθεια από τη Μήδεια κι εκείνη έπρεπε να υπακούσει, όπως λέει το βιβλίο, α) για να ξεφύγει η Αργώ από τον στόλο του βασιλιά πατέρα της (κι έτσι αναγκάστηκε να σκοτώσει μαζί με τον Ιάσωνα τον αδερφό της), β) για να πλησιάσει η Αργώ την Κρήτη, που φύλαγε ο παντοδύναμος Τάλως (κι έτσι συμμετείχε στην εξολόθρευση του Τάλω), γ) για να εκδικηθεί τον θείο του και βασιλιά της Ιωλκού, που 'χε αρπάξει τον θρόνο απ' τον πατέρα του (κι έτσι χρησιμοποίησε ένα τέχνασμα και ανάγκασε τις κόρες του βασιλιά να τον σκοτώσουν). Αντίθετα, η Μήδεια δε ζήτησε παρά μόνο να την πάρει μαζί του στην πατρίδα του.

Ιάσοντας

-Βοήθησέ με να ξεφύγω από τον στόλο του Αιήτη.

-Βοήθησέ με να πλησιάσω την Κρήτη με το καράβι.

-Βοήθησέ με να εκδικηθώ τον θείο μου Πελία, που άρπαξε τον θρόνο από τον πατέρα μου.

Μήδεια

-Πάρε με μαζί σου στην πατρίδα.

Ακολουθούμε τα παρακάτω βήματα:

1. Σε καρτέκλες που έχουμε τοποθετήσει αντικριστά κάθονται δύο παιδιά. Είναι οι θέσεις του Ιάσονα και της Μήδειας. (Σε περίπτωση που τα παιδιά είναι εξοικειωμένα μπορεί να αφήσουμε πιο ελεύθερο τον αυτοσχεδιασμό).
2. Τους ζητάμε, με τη βοήθεια των απαντήσεων που καταγράψαμε στον πίνακα, να δημιουργήσουν έναν διάλογο.

Ι: Βοήθησέ με να ξεφύγω από τον στόλο του Διήτη!

Μ: Θα κάνω ό,τι μπορώ!

3. Στο τέλος ζητάμε από το παιδί που κάθεται στην καρτέκλα της Μήδειας να πει το μοναδικό αίτημά της: Πάρε με μαζί σου στην πατρίδα!
4. Με βάση το ρήμα «υπάκουσε», τον τρόπο που γράφει ο συγγραφέας, αλλά και τη μικρή σκηνή που δημιουργήσαμε, ρωτάμε:

• Γιατί πιστεύετε πως η Μήδεια ζήτησε μόνο να την πάρει μαζί του ο Ιάσοντας στην πατρίδα του και όχι κάτι περισσότερο;

ΝΑ ΓΙΑΤΙ!

Εξηγούμε στα παιδιά πως η γυναίκα στον αρχαίο κόσμο θεωρούνταν κατώτερη. Αν και υπήρχαν διαφορές ανάμεσα στις διάφορες πόλεις, ο ρόλος της γυναίκας ήταν κυρίως η ανατροφή των παιδιών και η φροντίδα του νοικοκυριού. Ανήκε στον πατέρα της, ο οποίος επέλεγε τον σύζυγό της, που αποφάσιζε έπειτα για εκείνη. Λάμβανε μια στοιχειώδη εκπαίδευση σε πολύ μικρή ηλικία, και δεν μπορούσε να ψηφίζει ούτε να έχει κοινωνική ζωή έξω από το σπίτι. Η μόνη εκτός σπιτιού ασχολία που της επιτρεπόταν ήταν η συμμετοχή της στις θρησκευτικές τελετές. Εξαίρεση αποτελούσαν οι γυναίκες στη Σπάρτη, οι οποίες συμμετείχαν στον δημόσιο βίο, κυκλοφορούσαν εκτός σπιτιού, αθλούνταν και παντρεύονταν τον άντρα που επέλεγαν.

ΙΔΕΑ!

Αν θέλουμε, συνεχίζουμε το παιχνίδι της θέσης και ζητάμε από όποιο παιδί θέλει να κάτσει στη θέση της Μήδειας και εμπνεόμενο από την ιστορία να ζητήσει και κάτι παραπάνω από τον Ιάσονα (για παράδειγμα: *μη φύγεις, μείνε εδώ στην Κολχίδα, πάμε μια βόλτα στον κάτω κόσμο, έλα να πιούμε μαζί αυτό το βοτάνι*), κάτι που θα δείχνει ότι έχει επιθυμίες και δε διστάζει να τις εκφράσει. Με τον τρόπο αυτό δημιουργούμε μια γέφυρα με την επόμενη ενότητα.

Σήμερα

Από το χτες στο σήμερα

Τάξη: Δ', Ε' και ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: κριτική σκέψη, συνδυαστική σκέψη, κατανόηση κοινωνικών κανόνων και στερεοτύπων, καλλιέργεια ενσυναίσθησης

Διαβάζουμε το παρακάτω απόσπασμα:

Ένα μεσημέρι μπήκε στο σπίτι ο Ιάσοντας, όμορφος, ανάλαφρος και λαμπερός όπως πάντα, και της ανακοίνωσε ότι ο βασιλιάς της Κορίνθου τού είχε προτείνει να παντρευτεί την κόρη του, τη Γλαύκη. Το θεωρούσε μεγάλη ευκαιρία, της είπε, γιατί έτσι θα κληρονομούσε τον θρόνο και, ούτε λίγο ούτε πολύ, την πληροφόρησε ότι οι δυο τους είχαν τελειώσει – αυτό ήταν! Έπειτα άνοιξε την πόρτα και βούτηξε στο φως του μεσημεριού όμορφος, ανάλαφρος και λαμπερός, όπως είχε έρθει.

Ρωτάμε τα παιδιά τι συναισθήματα προκαλεί η συμπεριφορά του Ιάσονα και αν ταιριάζει στη σημερινή κοινωνία. Ζητάμε να συμπληρώσουν ένα ΝΑΙ στον ακόλουθο πίνακα ανάλογα με το αν η πρόταση τους φαίνεται πιο ταιριαστή στο χθες ή στο σήμερα. (βλ. συνοδευτικό υλικό)

	τότε	τώρα
Η Μήδεια είναι υποχρεωμένη να ακούσει την απόφαση του Ιάσονα χωρίς να έχει δικαίωμα να εκφράσει ελεύθερα τη γνώμη της.		
Η Μήδεια έχει την ευκαιρία να αποφασίσει για τη ζωή της ανεξάρτητα από τον Ιάσονα.		
Ο Ιάσοντας και η Μήδεια συζητούν και λαμβάνουν μαζί τις σημαντικές αποφάσεις.		
Η Μήδεια μπορεί να ζητήσει και εκείνη να χωρίσουν.		
Η Μήδεια έχει την ευκαιρία να πει τη γνώμη της στον Ιάσονα.		
Η γνώμη της Μήδειας δεν αφορά ούτε τον Ιάσονα ούτε την κοινωνία.		
Ο Ιάσοντας ακούει προσεκτικά τη Μήδεια και τη σέβεται ως ισότιμη ακόμα κι αν διαφωνεί μαζί της.		
Ο Ιάσοντας παίρνει μόνος του την απόφαση και απλά την ανακοινώνει στη Μήδεια.		
Η Μήδεια έχει το δικαίωμα να αντιδράσει διαφορετικά από αυτό που περιμένει η κοινωνία / ο κόσμος.		
Τόσο ο Ιάσοντας όσο και η Μήδεια μπορεί να πάρουν αποφάσεις για το μέλλον τους χωρίς εξωτερικές πιέσεις.		

Αφού συμπληρώσουμε τον πίνακα, συζητάμε με τα παιδιά αν η θέση της γυναίκας έχει αλλάξει από το παρελθόν, τουλάχιστον ως προς το τι περιμένουμε και τι θα θέλαμε να ισχύει.

Debate

Τάξη: Δ', Ε' και ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: κριτική σκέψη, συνδυαστική σκέψη, κατανόηση κοινωνικών κανόνων και στερεοτύπων, καλλιέργεια ενσυναίσθησης, καλλιέργεια δεξιοτήτων επιχειρηματολογίας

Οργανώνουμε μέσα στην τάξη debate. Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες και η καθεμιά υποστηρίζει μια διαφορετική άποψη.

Ομάδα 1 (Υπέρ του Ιάσονα):

Ο Ιάσοντας είχε το δικαίωμα να πάρει την απόφαση για τον γάμο του χωρίς να μιλήσει με τη Μήδεια, αφού ο ίδιος πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για τις πράξεις του.

Ομάδα 2 (Κατά του Ιάσονα):

Ο Ιάσοντας έπρεπε να συμπεριλάβει τη Μήδεια στην απόφαση για τον γάμο, καθώς η Μήδεια ήταν σύντροφός του και μια απλή ανακοίνωση δεν ήταν αρκετή.

Ομάδα 1 (Υπέρ του Ιάσονα):

Ο Ιάσοντας έπρεπε να προστατεύσει τα συμφέροντά του, και ο γάμος με την κόρη του βασιλιά της Κορίνθου ήταν μια ευκαιρία που δεν μπορούσε να αγνοήσει.

Ομάδα 2 (Κατά του Ιάσονα):

Ο Ιάσοντας έπρεπε να δείξει σεβασμό προς τη Μήδεια και να συζητήσει τουλάχιστον μαζί της πριν πάρει μια τόσο σημαντική απόφαση που θα επηρέαζε και τη δική της ζωή.

Ομάδα 1

Κάθε άντρας αλλά και γυναίκα έχει δικαίωμα να μην αγαπά πια την/τον σύντρόφό του και να φεύγει από μία σχέση που δεν τον/την ευχαριστεί πλέον.

Ομάδα 2

Ούτε ο άντρας ούτε η γυναίκα δεν μπορούν να σταματήσουν να αγαπούν ο ένας τον άλλον γιατί είναι σύζυγοι.

ΙΔΕΑ!

Στη σελίδα της εκπαιδευτικής πλατφόρμας «Living Democracy», που προωθεί τη Δημοκρατία και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο σχολείο, μπορείτε να βρείτε απλές οδηγίες για να οργανώσετε τη δράση: <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-1/part-3/unit-2/tool-15/> (προσπελάστηκε 26.01.2024).

ΝΑ ΓΙΑΤΙ!

Στο τέλος του debate μπορούμε να επισημάνουμε τα σημεία που αναδείχθηκαν κατά τη διάρκεια της συζήτησης και να ενθαρρύνουμε τους μαθητές να σκεφτούν πώς οι απόψεις που ακούστηκαν μπορούν να σχετίζονται με την πραγματική ζωή. Μπορούμε να επισημάνουμε ότι, κάποιες φορές, το ζήτημα είναι πολύπλοκο και η αλήθεια βρίσκεται κάπου στη μέση. Στο τελευταίο debate, για παράδειγμα, μπορεί ο Ιάσοντας και ο κάθε άνθρωπος να έχει το δικαίωμα να επιλέξει νέα/νέο σύντροφο, όμως η απόρριψη της Μήδειας με ανευθυνότητα και χωρίς σεβασμό στο πρόσωπό της είναι άδικη.

Παίρνουμε θέση

Τάξη: Δ', Ε' και ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: κριτική σκέψη, έκφραση, κατανόηση κοινωνικών στερεοτύπων, ανάπτυξη πολιτικής συνειδητότητας

Τοποθετούμε τα θρανία περιμετρικά της τάξης και κολλάμε χαρτοταινία ή ορίζουμε μια κάθετη νοητή γραμμή από το πίσω μέρος της τάξης ως τον πίνακα. Ορίζουμε το πίσω μέρος ως σημείο «δε συμφωνώ καθόλου» και τον πίνακα ως «συμφωνώ απόλυτα». Διαβάζουμε στα παιδιά τις ακόλουθες φράσεις και τους ζητάμε να πάρουν θέση σε όλο το μήκος της χαρτοταινίας ανάλογα με το πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν με τη φράση που θα ακούσουν. Αν συμφωνούν απόλυτα, τοποθετούνται στην πλευρά που έχει οριστεί (πολύ κοντά στον πίνακα), αν συμφωνούν περίπου, μπορούν να τοποθετηθούν σε οποιοδήποτε άλλο σημείο της γραμμής, ώστε να δείχνουν με αυτό τον τρόπο τον βαθμό συμφωνίας/διαφωνίας τους.

1. Οι γυναίκες είναι ίσες με τους άνδρες.
2. Μόνο οι άνδρες μπορούν να είναι πιλότοι.
3. Οι γυναίκες πρέπει να κάνουν περισσότερες δουλειές στο σπίτι από τους άντρες.
4. Οι άντρες και οι γυναίκες έχουν την ίδια ευθύνη για το μεγάλωμα των παιδιών.
5. Οι γυναίκες είναι καλύτερες νοσοκόμες και οι άντρες καλύτεροι γιατροί.
6. Το μαγείρεμα είναι δουλειά των γυναικών.
7. Μια γυναίκα δεν μπορεί να παίρνει αποφάσεις για μια ολόκληρη χώρα, δεν μπορεί δηλαδή να είναι πρωθυπουργός.
8. Οι γυναίκες και οι άντρες πρέπει να πληρώνονται το ίδιο αν κάνουν την ίδια δουλειά.
9. Οι γυναίκες είναι καλύτερα να είναι δασκάλες δημοτικού παρά πανεπιστημίου.

Σε σημεία που κρίνουμε μπορούμε να κάνουμε τις ακόλουθες ερωτήσεις ανοίγοντας μία συζήτηση.

- Γιατί σταθήκατε σε αυτό το σημείο;
- Πιστεύετε πως ένας κόσμος όπου ισχύουν οι δηλώσεις 2, 3, 5, 6, 7, 9 είναι δίκαιος;
- Πιστεύετε ότι αυτός ο κόσμος υπάρχει; Είναι ο δικός μας;
- Ξέρετε πότε άντρες και γυναίκες έγιναν ίσοι απέναντι στον νόμο στην Ελλάδα;
- Σήμερα οι γυναίκες στην Ελλάδα έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους άντρες; (Μπορούμε να προτείνουμε συγκεκριμένους τομείς για να σκεφτούν και να συζητήσουν τα παιδιά: Στην εργασία: Έχουν τις ίδιες ευκαιρίες να βρουν δουλειά και εργάζονται στις ίδιες συνθήκες; / Στην αμοιβή: Πληρώνονται με ίδιους μισθούς; / Στην πολιτική: Έχουν αξιώματα ώστε να λαμβάνουν σημαντικές αποφάσεις; / Στον χρόνο: Αφιερώνουν ίδιο ή περισσότερο χρόνο στις οικιακές εργασίες; Έχουν τον ίδιο ελεύθερο χρόνο;)

Ήξερες ότι

- Μέχρι τις αρχές του '80, όταν ανανεώθηκε το οικογενειακό δίκαιο στην Ελλάδα –οι νόμοι δηλαδή που αφορούν τη λειτουργία του σπιτιού–, η γυναίκα δεν είχε τα ίδια δικαιώματα με τον άντρα μέσα στο σπίτι. Ο άντρας θεωρούνταν αρχηγός της οικογένειας, έπαιρνε από την οικογένεια της γυναίκας προίκα (χρηματικό ποσό ή ακόμα και σπίτι ως απαραίτητο «δώρο»

που θα εξασφάλιζε στον γαμπρό πιο άνετη ζωή), ενώ η γυναίκα έπαιρνε το επώνυμο του άνδρα (ίσως κάποια γιαγιά να έχει το ίδιο επώνυμο με τον παππού).

Αν και έχουν γίνει πολλά βήματα για την ισότητα των γυναικών, το πρόβλημα είναι ακόμα και σήμερα υπαρκτό. Για τον λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση ακολουθεί συγκεκριμένη στρατηγική για την ισότητα των φύλων. [<https://culture.ec.europa.eu/el/policies/selected-themes/gender-equality>] (προσπελάστηκε 26.01.2024)].

- Υπάρχει μάλιστα ένας δείκτης, ο Δείκτης Ισότητας των Φύλων (Gender Equality Index), που βοηθά να παρακολουθήσουμε με την πάροδο των χρόνων την πρόοδο που γίνεται σε σχέση με την ισότητα των φύλων. Μελετά το θέμα αυτό στους εξής βασικούς τομείς: εργασία, χρήματα, γνώση, χρόνο, εξουσία και υγεία, και σε δύο ακόμη περιφερειακούς: ανισότητες σε διάφορους τομείς και βία.
- Σύμφωνα με τον δείκτη ισότητας των φύλων του EIGE (Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων), η χώρα μας βρίσκεται στην τελευταία (!!!) θέση στα θέματα ισότητας φύλου συγκεντρώνοντας 50 βαθμούς, ενώ στην πρώτη θέση βρίσκεται η Σουηδία με 82,6 βαθμούς. Μάλιστα η Ελλάδα είναι το μοναδικό κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που τη δεκαετία 2005-2015 επιδείνωσε τις επιδόσεις της σε τρεις τομείς: στο χρήμα (-1,2 μονάδες), στην υγεία (-1,5 μονάδες) και στον χρόνο (-1,5 μονάδες). [<https://mikropragmata.lifo.gr/zoi/poso-echei-allaksei-thesi-tis-gynaikas-stin-el-lada-apo-1983-mechri-simera/>] (προσπελάστηκε 26.01.2024)].

ΙΔΕΑ!

Αν θέλουμε, μπορούμε να επανέλθουμε στην αρχική δράση με τη χαρτοταινία και να ζητήσουμε από τα παιδιά να αλλάξουν τις δηλώσεις που τους φάνηκαν άδικες κάνοντάς τις δίκαιες. Ζητάμε από όποιο παιδί θέλει να γράψει μία δήλωση που θα αφορούσε έναν κόσμο δίκαιο για τις γυναίκες. Κάθε φορά που ακούγονται οι δηλώσεις, τα παιδιά παίρνουν πάλι θέση.

Σε Ανατολή και Δύση

Το σύνθημα

Τάξη: Δ', Ε' και ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: σύνδεση με κοινωνική πραγματικότητα, κατανόηση του κόσμου

Ρωτάμε τα παιδιά αν γνωρίζουν ότι οι κατακτήσεις για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών δεν είναι παντού ίδιες.

Ηξερες ότι

Αν και στην Ευρώπη έχουν γίνει σημαντικά βήματα για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και η προσπάθεια συνεχίζεται ακόμα και σήμερα –παρά τις κατακτήσεις σε θεωρητικό επίπεδο–, σε κάποιες χώρες της Ανατολής εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις σε σχέση με τα δικαιώματά τους. Οι παραδόσεις και η κοινωνική δομή εξακολουθούν να επηρεάζουν τη θέση των γυναικών. Η παραδοσιακή άποψη για τους ρόλους των φύλων οδηγεί στον περιορισμό της πρόσβασης των γυναικών στην εκπαίδευση, στην εργασία και σε ηγετικές θέσεις. Σε ορισμένες περιοχές οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν περιορισμούς στην κοινωνική και οικονομική τους ελευθερία.

Διαβάζουμε το παρακάτω απόσπασμα:

Στο Αφγανιστάν, για παράδειγμα, οι γυναίκες ήταν υποχρεωμένες να υποβάλλονται σε πολύ αυστηρούς κοινωνικούς κανόνες, κάτι που στην πάροδο των χρόνων βελτιώθηκε. Εξαιτίας όμως πολιτικών εξελίξεων στη χώρα, πολλοί από αυτούς τους κανόνες έχουν επανέλθει. Οι Ταλιμπάν που κυβερνούν αυτή τη στιγμή τη χώρα απαγόρευσαν στις γυναίκες να συνεχίσουν να εργάζονται. Οι οδηγοί ταξί έλαβαν εντολή να μην παραλαμβάνουν γυναίκες αν δε φορούν συγκεκριμένο είδος χιτζάμπ [=μαντίλα], πήραν πίσω την υπόσχεση παροχής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στα κορίτσια (μέχρι νεοτέρας), διέταξαν όλα τα πάρκα ψυχαγωγίας να διαχωρίζουν τους επισκέπτες με βάση το φύλο, και έδωσαν εντολή στις αεροπορικές εταιρείες να μη δίνουν εισιτήρια στις γυναίκες που δε συνοδεύονται στο ταξίδι τους από έναν άνδρα της οικογένειάς τους. [...] Οι γυναίκες όμως δεν κάθονται με σταυρωμένα χέρια. Από τότε που επανήλθαν οι Ταλιμπάν στην εξουσία, διαδηλώνουν διεκδικώντας το δικαίωμα στη μόρφωση, αλλά και μια καλύτερη ζωή, και αξιώνουν να γίνουν σεβαστά τα δικαιώματά τους στην εκπαίδευση, στην εργασία και στην ελευθερία. Διαμαρτύρονται με πλακάτ που γράφουν «Η εκπαίδευση είναι θεμελιώδες δικαίωμά μας, όχι ένα πολιτικό σχέδιο» και συνθήματα όπως «Ανοίξτε τα σχολεία! Δικαιοσύνη, δικαιοσύνη». [<https://a8ineia.com/afghanistan-i-gynekes-se-apartchaint/>] (προσπελάστηκε 26.01.2024)].

ΝΑ ΓΙΑΤΙ!

Εξηγούμε στα παιδιά πως πολλές φορές στην ιστορία οι άνθρωποι, για να εκφράσουν τη δυσαρέσκειά τους για μία κατάσταση, για να αντιδράσουν σε κάτι που το θεωρούσαν άδικο, διαδηλώνουν φωνάζοντας ή γράφοντας συνθήματα. Το σύνθημα είναι μια σύντομη φράση που έχει σκοπό να προκαλέσει την προσοχή και την κινητοποίηση του κόσμου για να δράσει σύμφωνα με το δίκαιο.

Σκεφτόμαστε όλοι μαζί (ή, αν η ομάδα είναι σε θέση, ο καθένας μόνος του) και γράφουμε στον πίνακα συνθήματα σχετικά με την ισότητα των γυναικών. Με χαρτί και γλωσσοπίεστρα κατασκευάζουμε μικρά πλακάτ, χρησιμοποιούμε χρώματα και εικόνες, και γράφουμε το σύνθημα που θέλουμε. Τα κρεμάμε στον τοίχο της τάξης μας περιμετρικά σαν μία μικρή διαδήλωση.

Δυνατές γυναίκες τώρα και πάντα

Πορτρέτα/πρότυπα

Τάξη: Γ' – ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: συλλογή-αλίευση πληροφοριών, καλλιέργεια έρευνας, αισθητική αγωγή, λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία, ομαδοσυνεργατικότητα, επαφή με σημαντικές προσωπικότητες, ενεργοποίηση προτύπων, καλλιέργεια ενσυναίσθησης

Διαβάζουμε στα παιδιά το παρακάτω απόσπασμα από το βιβλίο *30 γυναίκες που άλλαξαν τον κόσμο και πώς μπορείς να τον αλλάξεις κι εσύ* της Στέλλας Κάσδαγλη. Εξηγούμε στα παιδιά πως διαβάζουμε την εισαγωγή του. [<https://www.patakis.gr/files/1192568.pdf>] (προσπελάστηκε 26.01.2024)].

Το βιβλίο που κρατάς στα χέρια σου είναι αυτό ακριβώς που λέει ο τίτλος του. Έχει μέσα 30 ιστορίες γυναικών που έκαναν σπουδαία πράγματα σε εποχές που οι περισσότερες γυναίκες δεν έκαναν και πολλά πράγματα γενικώς. Όχι επειδή δεν μπορούσαν προφανώς, αλλά επειδή δεν είχαν τις κατάλληλες ευκαιρίες και επειδή και οι ίδιες είχαν μάθει να πιστεύουν ότι δεν ήταν αυτός ο ρόλος τους στη ζωή, οπότε δεν τολμούσαν να φανταστούν και τίποτα σπουδαίο για τον εαυτό τους. Μα, θα μου πεις, σήμερα τα πράγματα δεν είναι έτσι. Σήμερα οι γυναίκες

έχουν κατακτήσει την ισότητα, μπορούν να κάνουν ό,τι κάνουν και οι άντρες και έχουν ίσες ευκαιρίες με εκείνους, έτσι δεν είναι (θα μου πεις); Ναι και όχι, θα σου απαντήσω. Φυσικά και έχουμε κατακτήσει πολλά.

Φυσικά και δεν είμαστε στη θέση που βρίσκονταν οι γυναίκες 200 ή 100 ή και 30 ακόμα χρόνια πιο πριν. Όμως τα πράγματα δεν είναι τόσο ρόδινα όσο θα θέλαμε να πιστεύουμε. Οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν κρυφές και φανερές διακρίσεις στη δουλειά αλλά και στο σπίτι, να μεγαλώνουν πιστεύοντας (έστω και χωρίς να το λένε) ότι δεν είναι εξίσου καλές όσο τα αδέρφια ή τα αγόρια φίλοι τους, να αναλαμβάνουν περισσότερες ευθύνες από όσες τους αναλογούν, να υφίστανται βία λόγω του φύλου τους και να μην καταλαμβάνουν θέσεις ευθύνης που αντιστοιχούν στο ποσοστό που κατέχουν στον γενικό πληθυσμό. Κι αυτό, κατά τη γνώμη μου, πρέπει να αλλάξει. Το πώς μπορεί να αλλάξει είναι μια μεγάλη συζήτηση που μπορούμε να κάνουμε σε κάποιο άλλο βιβλίο (ή και από κοντά, αν σ' ενδιαφέρουν αυτά τα θέματα και σου αρέσει να τα σκέφτεσαι μαζί με άλλους ανθρώπους). Ένας από τους τρόπους, όμως, που έχει αποδειχτεί διεθνώς ότι λειτουργεί είναι τα πρότυπα: το να βλέπουμε, δηλαδή, και να ακούμε γύρω μας (είτε είμαστε άντρες είτε γυναίκες) για σημαντικές γυναικείες προσωπικότητες που, παρά τις αντιξοότητες, κατάφεραν να κάνουν σημαντικά πράγματα και να κατακτήσουν τα όνειρά τους. Έτσι, τα κορίτσια αποκτούν ή ενισχύουν την πίστη ότι μπορούν κι εκείνες να καταφέρουν ό,τι βάλουν στο μυαλό τους και τα αγόρια συνηθίζουν να αντιμετωπίζουν τις γυναίκες ως δυνατές, ισότιμες και ανεξάρτητες συντρόφους τους στη ζωή. Και οι ιστορίες είναι ένα από τα πιο σημαντικά οχήματα που χρησιμοποιούν τα πρότυπα για να μπουν στη ζωή μας. Είτε χαζεύεις την αγαπημένη σου τραγουδίστρια να δίνει μια συνέντευξη στην τηλεόραση για το πώς έφτασε ως εδώ είτε ακούς τη γιαγιά σου να σου διηγείται πώς κατάφερε να σπουδάσει μόνη της, δουλεύοντας, σε μία ξένη πόλη, αυτό που συμβαίνει είναι ότι χρησιμοποιείς τις ιστορίες τους και φτιάχνεις εικόνες – εικόνες που μπορεί να γίνουν υλικό για τη δική σου έμπνευση, τις δικές σου προσπάθειες και τη δική σου ζωή. Αυτό εδώ είναι ένα βιβλίο γεμάτο τέτοιες ιστορίες. Πριν αρχίσεις να το διαβάζεις, όμως, θα ήθελα να σου πω δυο πράγματα για τη δική μου ζωή.

Ρωτάμε τα παιδιά αν ξέρουν κάποια γυναίκα από αυτές που εννοεί η συγγραφέας. Αν έχουν κάποιο πρότυπο και, αν έχουν, γιατί το διάλεξαν.

Χωρίζουμε τέσσερις ομάδες και δίνουμε σε κάθε ομάδα μία κάρτα με πληροφορίες. Τους λέμε να φτιάξουν μια ομαδική ζωγραφιά εμπνευσμένη από την κάθε ιστορία και έπειτα να την παρουσιάσουν στην τάξη και, αν επιθυμούν, σε α' ενικό πρόσωπο, δείχνοντας τη ζωγραφιά τους. (Αν θέλουμε, μπορούμε να δώσουμε περισσότερο χρόνο στη δραστηριότητα, ώστε τα παιδιά να συγκεντρώσουν περισσότερες πληροφορίες στο σπίτι τους για την κάθε προσωπικότητα, και μετά να τις επεξεργαστούν ως ομάδα).

Για περισσότερες ιδέες προσωπικοτήτων βλ. και το παραπάνω βιβλίο της Στέλλας Κάσδαγλη.

Μαλάλα Γιουσαφζάι

Είναι Πακιστανή ακτιβίστρια για τα δικαιώματα των γυναικών και την εκπαίδευση. Όταν ήταν 15 ετών, γυρίζοντας μαζί με άλλα κορίτσια από το σχολείο, πυροβολήθηκε από Ταλιμπάν λόγω της δράσης της υπέρ της εκπαίδευσης των κοριτσιών. Ενώ τραυματίστηκε σοβαρά, κατάφερε να επιζήσει και να συνεχίσει τον αγώνα της, και το 2014 κέρδισε το Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης και έγινε η νεότερη προσωπικότητα που τιμήθηκε με αυτό το βραβείο.

Βαλεντίνα Τερεσκόβα

Ήταν η πρώτη γυναίκα που ταξίδεψε στο διάστημα και μάλιστα ενώ ήταν μόλις 26 ετών, πιλοτάροντας το διαστημόπλοιο Βοστόκ 6.

Φρίντα Κάλο

Ήταν Μεξικανή ζωγράφος και μια από τις πιο επιδραστικές καλλιτέχνιδες του 20ού αιώνα. Η Φρίντα Κάλο αντιμετώπισε πολλές προκλήσεις στη ζωή της, όπως ο σοβαρός τραυματισμός της στο πόδι και τα συνεχή προβλήματα υγείας. Οι ζωγραφίες της Κάλο συχνά αντικατοπτρίζουν τον πόνο και την απόρριψη που έζησε κατά τη διάρκεια της ζωής της. Πολλά από τα πορτρέτα της απεικονίζουν στοιχεία της μεξικάνικης παράδοσης και ιστορίας, ενώ αποπνέουν τον πόνο και την ευαισθησία της.

Τζούνκο Ταμπέι

Ήταν η πρώτη γυναίκα που κατάφερε να ανέβει στην κορυφή του Όρους Έβερεστ, του ψηλότερου βουνού στον κόσμο, και η πρώτη γυναίκα που κατέκτησε και τις επτά ψηλότερες κορφές του κόσμου.

Αφίσα

Τάξη: Γ' – ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: αισθητική αγωγή, επαφή με σημαντικές προσωπικότητες, ενεργοποίηση προτύπων

Δείχνουμε στα παιδιά φωτογραφίες από το έργο της καλλιτέχνιδας Χρύσας Ρωμανού και τα ρωτάμε αν τους θυμίζει κάτι. (Φωτογραφίες θα βρείτε στον ακόλουθο σύνδεσμο (στο υλικό τύπου): <https://www.emst.gr/exhibitions/chrysa-romanoy#press>) (προσπελάστηκε 26.01.2024).

Εξηγούμε ότι, όταν η καλλιτέχνιδα Χρύσα Ρωμανού ήταν παιδί, δεν την άφηναν να παίζει με ένα παιχνίδι κατασκευών, γιατί ήταν για αγόρια. Μεγαλώνοντας, η ανάμνηση αυτή την οδήγησε να φτιάξει μια σειρά μεγάλων γλυπτών με το όνομα Meccano, μιλώντας μέσα από την τέχνη της για αυτή τη διάκριση.

Τα έργα της Χρύσας Ρωμανού με τίτλο «Η αναζήτηση της ευτυχίας για όσους περισσότερους γίνεται» εκτέθηκαν στο Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, το οποίο φιλοξενεί πέντε εκθέσεις που αφορούν αποκλειστικά το έργο γυναικών, με τον τίτλο «Κι αν οι γυναίκες κυβερνούσαν τον κόσμο;» (2023-2024). (Φωτογραφίες θα βρείτε στον ακόλουθο σύνδεσμο (στο υλικό τύπου): [<https://www.emst.gr/exhibitions/chrysa-romano#press> (προσπελάστηκε 26.01.2024)].

Δείτε εδώ: <https://www.youtube.com/watch?v=TFh0dg-Xkd4> (προσπελάστηκε 26.01.2024).

Φτιάχνουμε μια δική μας αφίσα για έκθεση με τίτλο «Κι αν οι γυναίκες κυβερνούσαν τον κόσμο;» καλώντας τον κόσμο να την επισκεφθεί και, αν έχουμε όρεξη, οργανώνουμε τη δική μας αντίστοιχη έκθεση!

ΙΔΕΑ!

Αν ζείτε ή βρεθείτε στην Αθήνα μπορείτε να επισκεφτείτε την έκθεση.

Ο τοίχος

Τάξη: Γ' – ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: αισθητική αγωγή, επαφή με σημαντικές προσωπικότητες, ενεργοποίηση προτύπων

Ως επιστέγασμα όλης της δουλειάς για τη θέση της γυναίκας διαλέγουμε έναν τοίχο του σχολείου ή της τάξης μας για να τον αφιερώσουμε σε σημαντικές γυναίκες. Συνεργαζόμαστε με την/τον εικαστικό του σχολείου, φτιάχνουμε με τα παιδιά στένσιλ και τα χρησιμοποιούμε για να γράψουμε τα ονόματά τους χρησιμοποιώντας κάποιο μη τοξικό υλικό. Αν δε θέλουμε να μείνουν μόνιμα, ντύνουμε τον τοίχο με χαρτί του μέτρου. Φροντίζουμε να εμπλουτίσουμε τον τοίχο μας κάθε φορά που μαθαίνουμε για κάποια σημαντική γυναίκα! Μεταφέρουμε τη συνήθεια και στους επόμενους.

Εναλλακτικά

Χρησιμοποιώντας έγχρωμο νήμα και μερικά καρφιά μπορούμε να δημιουργήσουμε το εξής δίκτυο γυναικών στον τοίχο: Θεωρώντας έναν νοερό χάρτη στον τοίχο, καρφώνουμε ένα καρφάκι στο μέρος που έζησε ή ζει ή κατάγεται κάθε σημαντική γυναίκα και γράφουμε από κάτω το όνομά της. Ενώνουμε κάθε καρφάκι με το προηγούμενο δημιουργώντας το δίκτυο των γυναικών που μπορεί να αλλάξει τον κόσμο.

Η Ξένη/μετανάστρια

Κόσμος ανάποδα ως σύμβολο

Τάξη: Γ' – ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: φαντασία, συμβολική, σημειολογική ερμηνεία

- Ζητάμε από τα παιδιά να κλείσουν τα μάτια και να σκεφτούν ότι βρίσκονται κάπου αλλού, σε ένα λιβάδι ή κοντά στη θάλασσα.
- Ζητάμε να φανταστούν ότι έχουν σκαρφαλώσει σε ένα κλαδί και κρέμονται με το κεφάλι.
- Ζητάμε να μας πουν τι βλέπουν.
- Στη συνέχεια διαβάζουμε το απόσπασμα από το βιβλίο:

Υπήρχε κάποτε ένας τόπος αποξεχασμένος στην άκρη του Πόντου, όπου τα δέντρα πιάναν ρίζες ψηλά στα σύννεφα κι άπλωναν τα κλαδιά τους ως χαμηλά στη γη, οι αετοί περνούσαν μέσα από δυο βουνά που ανοιγοκλείναν για να πιουν αθάνατο νερό, τα βοτάνια στάζαν φαρμάκι, οι θάλασσες τρυπώναν βαθιά μέσα στη στεριά και τα φίδια αποκοιμιούνταν στις αγκαλιές των παιδιών.

Κολχίδα λέγαν τον τόπο εκείνο κι ήταν πλούσιος χάρη σε μια χρυσόμαλλη προβιά που τη φύλαγε ακοίμητος δράκος στο ιερό δάσος με τις βελανιδιές, αλλά και χάρη στην Εκάτη, τη μοναχοκόρη των παλιών θεών, που διαφέντευε γη, ουρανό και θάλασσα από τον Κάτω Κόσμο όπου ζούσε.

Ζητάμε από τα παιδιά να ανοίξουν τα μάτια και να μας πουν πώς ένιωσαν.

- Πώς τους φάνηκε αυτός ο κόσμος;
- Για ποιο λόγο πιστεύουν ότι επιλέγει ο συγγραφέας να τον περιγράψει με αυτό τον τρόπο;
- Τι το «ανάποδο» μπορεί να συνέβαινε σε αυτό τον κόσμο όπου λατρευόταν η θεά Εκάτη από τον κάτω κόσμο;

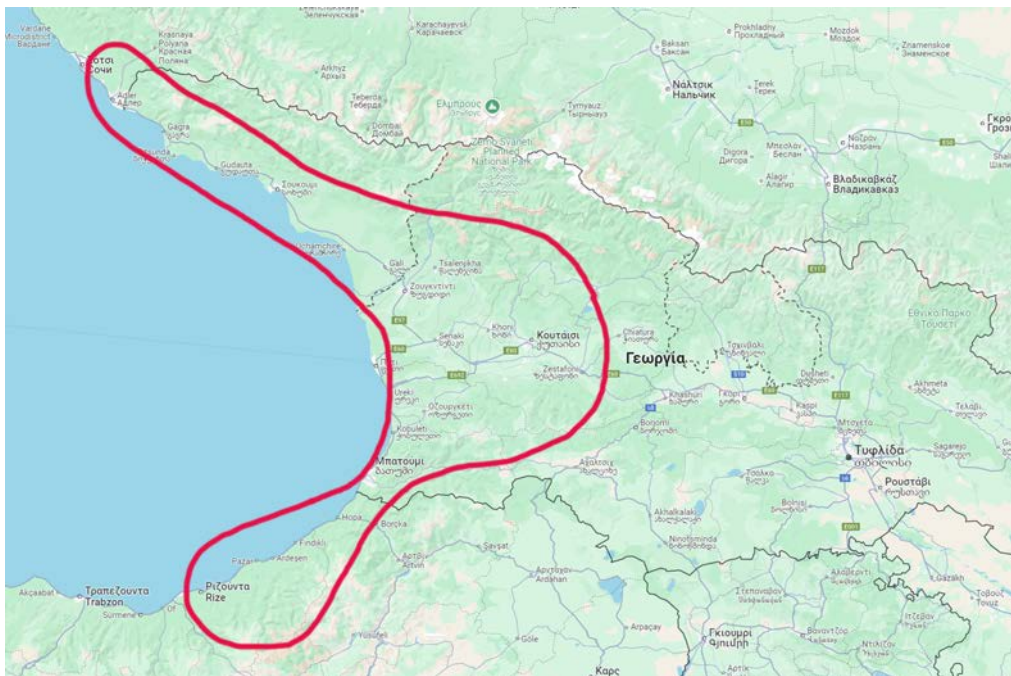
ΝΑ ΓΙΑΤΙ!

Οι αρχαίοι μύθοι και η σύγχρονη λογοτεχνία χρησιμοποιούν συχνά τα σύμβολα για να περιγράψουν με έναν πιο ευφάνταστο και δημιουργικό τρόπο μια πραγματικότητα. Στο βιβλίο, η Κολχίδα περιγράφεται ως κόσμος ανάποδα.

Η περιγραφή αυτή ήταν ένας συμβολικός τρόπος για να σχολιάσει ο συγγραφέας τη διαφορά ανάμεσα στην Κολχίδα και στην Ελλάδα ως προς τον τρόπο που ερμήνευαν τον κόσμο. Στην Κολχίδα και γενικότερα στον ανατολικό κόσμο υπήρχε έντονη πίστη στη μαγεία και στις μυστικιστικές τελετές. Η εξήγηση των φυσικών φαινομένων δινόταν μέσα από τέτοιες οδούς.

Αντίθετα, στην Αθήνα του 5ου αιώνα, η εξήγηση του φυσικού κόσμου είχε αρχίσει να γίνεται με λογικές προσεγγίσεις, χάρη στους μεγάλους φιλοσόφους. Η επιστήμη εκείνης της εποχής επεκτάθηκε σε πολλούς τομείς, όπως τη φυσική, τα μαθηματικά και την ιατρική. Οι Έλληνες εκτιμούσαν τη σημασία του ορθού λόγου και της λογικής σκέψης. Οι φιλόσοφοι και οι σοφιστές δίδασκαν την τέχνη της πειθούς και του επιχειρήματος. Ήταν μια εποχή και ένας τρόπος διαφωτισμού.

Τον ίδιο συμβολικό τρόπο χρησιμοποιεί και ο αρχαίος μύθος. Η αρχαία Κολχίδα, μέρος της σημερινής Γεωργίας, (όπως θα δείτε στον χάρτη), ήταν γνωστή για την παραγωγή και εμπορία πολύτιμων υλικών, όπως ο χρυσός. Όπως διαβάζουμε και στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου, Σύμφωνα με τους ιστορικούς, η εκστρατεία αυτή [Αργοναυτική] συνδέεται με τη δεύτερη μεγάλη αποίκηση των Ελλήνων στον Εύξεινο Πόντο, περιοχή πλούσια σε χρυσό και ορυκτά. Άλλωστε οι μύθοι συχνά απέδιδαν με έναν μεταφορικό, συμβολικό τρόπο στοιχεία της πραγματικής ζωής.

Παλιά και νέα πατρίδα

Τάξη: Γ' – ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: φαντασία, αισθητική αγωγή, σημειολογική ερμηνεία

Ζητάμε από τα παιδιά να ζωγραφίσουν στο ίδιο φύλλο χαρτιού την παλιά και τη νέα πατρίδα της Μήδειας. Τι χρώματα χρησιμοποίησαν στην καθεμιά; Για ποιο λόγο; Φαίνεται αυτό και στις εικόνες του βιβλίου; Αφού δούμε τις εικόνες, ζητάμε να βρουν μέσα στο βιβλίο λέξεις που οδήγησαν στην εντύπωση αυτή για την κάθε πατρίδα.

Τόπος αποξεχασμένος, τα δέντρα πιάναν ρίζες ψηλά, τα βοτάνια στάζαν φαρμάκι, φίδια αποκοιμιούνταν στις αγκαλιές των παιδιών, μεθύσι του φεγγαριού, σκοτεινή μαγεία, ατελείωτη νύχτα, σκοτεινές μαγείες, τα σκοτάδια της παλιάς πατρίδας...

Λευκό φως νέας πατρίδας, λευκά φορέματα που θα την αλάφρωναν από τα σκούρα βαριά της Κολχίδας...

Σε ξένο τόπο

Τάξη: Δ', Ε', ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: καλλιέργεια ενσυναίσθησης, σύνδεση με κοινωνική πραγματικότητα και διαφορετικότητα

Με χαρτοταινία σχηματίζουμε στο πάτωμα ένα τετράγωνο. Είναι ο τόπος Α (τόπος προέλευσης). Σε ένα άλλο σημείο σχηματίζουμε ένα άλλο τετράγωνο. Είναι ο τόπος Β (νέος τόπος). Χωρίζουμε τα παιδιά σε δύο ομάδες και ζητάμε από την κάθε ομάδα να μπει στα τετράγωνα. Πρέπει να βρουν ένα όνομα για τον κάθε τόπο. Μπορούμε να έχουμε ετοιμάσει αυτοκόλλητα σε δύο χρώματα, που θα κολλήσει η κάθε ομάδα στο χέρι της: κόκκινα - μπλε. Ζητάμε από ένα παιδί να φύγει από τον τόπο Α και να μετακινηθεί στον τόπο Β (χρησιμοποιούμε τα ονόματα που έχουν δώσει τα παιδιά στους τόπους). Αφήνουμε τη δράση να εξελιχθεί για λίγα δευτερόλεπτα. Ζητάμε από τους κατοίκους του τόπου Β να μιλήσουν στο παιδί σαν να μην το θέλουν, τονίζοντας πως δε χρησιμοποιούμε εσκεμμένα χαρακτηρισμούς, επίθετα κτλ.

Έπειτα, ζητάμε από το παιδί να μας πει πώς ένιωσε. Το βοηθάμε με ερωτήσεις, όπως:

- Αν αυτό που αισθάνθηκες είχε χρώμα / γεύση ή ήταν ζώο, τι θα ήταν;
- Αν είχε φωνή να μιλήσει, τι θα έλεγε;

Μετά ζητάμε από τους κατοίκους του τόπου Β και έπειτα του τόπου Α να μας πουν πώς ένιωσαν.

Τέλος, ρωτάμε τα παιδιά:

- Σας θυμίζει τη Μήδεια και με ποιον τρόπο; Ψάχνουμε στο βιβλίο να βρούμε φράσεις που το επιβεβαιώνουν: *με το στίγμα της επικίνδυνης ξένης και σκοτεινής μάγισσας, άλλαζαν δρόμο όταν σταύρωναν οι περπατησιές τους μαζί της...*
- Πώς τους φαίνεται αυτή η συμπεριφορά;
- Έχουν αισθανθεί ποτέ ξένοι κάπου και πότε;

Πώς σε βλέπω και με βλέπεις

Τάξη: Γ' – ΣΤ' δημοτικού

Στόχοι: ομαδοσυνεργατικότητα, συναισθηματική νοημοσύνη, καλλιέργεια ενσυναίσθησης, κριτική σκέψη

Παρατηρούμε το εξώφυλλο του βιβλίου μας. Προσεγγίζουμε την εικόνα με ερωτήσεις:

- Πώς σας φαίνεται η Μήδεια;
- Τι θα λέγατε για το βλέμμα της;
- Πώς νιώθει;

Σε χαρτί του μέτρου ζωγραφίζουμε το περίγραμμα μιας γυναικείας μορφής που την ονομάζουμε Μήδεια. Μέσα στο περίγραμμα γράφουμε λέξεις που περιγράφουν τη Μήδεια όπως εκείνη βλέπει τον εαυτό της και τα συναισθήματά της. Έξω από το περίγραμμα γράφουμε λέξεις ή φράσεις για το πώς τη βλέπουν οι πολίτες της νέας πατρίδας της, της Κορίνθου.

Ρωτάμε τα παιδιά:

- Πώς αντιμετωπίζουν οι Κορίνθιοι τη νέα γυναίκα;
- Τι θέλει εκείνη από αυτούς;
- Τι θέλουν αυτοί από εκείνη;
- Γιατί συμβαίνει αυτό;
- Θα συνέβαινε αν δε θεωρούσαν την Ανατολή, από όπου έρχεται η Μήδεια, ως ένα μέρος κατώτερο ως προς τον πολιτισμό του; Αν ερχόταν για παράδειγμα από την Αθήνα;
- Θα μπορούσε να είναι διαφορετικά;

Επαναλαμβάνουμε τη δράση σε ξένο τόπο, μόνο που αυτή τη φορά ζητάμε από τους κατοίκους του τόπου Β να μιλήσουν με ενδιαφέρον και συμπάθεια στο παιδί από τον τόπο Α. Ζητάμε από κάποιον κάτοικο του τόπου Β να δώσει το αυτοκόλλητό του στο παιδί από τον τόπο Α. Ξαναρωτάμε πώς αισθάνθηκε το παιδί και έπειτα τα μέλη.

ΝΑ ΓΙΑΤΙ!

Οι σημερινές κοινωνίες είναι διαμορφωμένες με τέτοιο τρόπο που η επαφή με ανθρώπους από διαφορετικές χώρες και πολιτισμούς είναι αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής ζωής. Οι άνθρωποι αναζητούν καλύτερες συνθήκες ζωής, ευκαιρίες για εκπαίδευση και εργασία, προσφέροντας έτσι τις δικές τους μοναδικές προσεγγίσεις και προοπτικές στις κοινωνίες όπου εγκαθίστανται. Σε αυτούς προστίθενται και οι άνθρωποι που αναγκάζονται να φύγουν από την πατρίδα τους λόγω πολέμου ή άλλων επικίνδυνων για τη ζωή τους καταστάσεων. Αυτή η διαπολιτισμική ανταλλαγή δημιουργεί έναν πλούτο πολυπολιτισμικότητας, που αντανακλάται σε όλους τους τομείς της ζωής, όπως την τέχνη, τη μουσική, τη γαστρονομία και τη γλώσσα. Αυτός ο πλούτος διαμορφώνει μια πολύπλευρη κοινωνική ταυτότητα, που εμπνέει και προάγει τη δημιουργικότητα, την καινοτομία και την κοινωνική εξέλιξη.

Αναστοχασμός

Μπορούμε να ξεκινήσουμε κάνοντας στα παιδιά τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Τι περιμένατε να κάνουμε / για τι περιμένατε να μιλήσουμε;
- Ποιο παιχνίδι σας άρεσε πιο πολύ; Γιατί;
- Ποιο σας άρεσε λιγότερο;
- Ποια ήταν η πιο αγαπημένη σας στιγμή;
- Πείτε στην τάξη μια στιγμή που σας έκανε να νιώσετε περήφανος/η;
- Τι μάθατε από αυτά που κάναμε που δεν τα ξέρατε πριν;
- Τι μάθατε από αυτά που μπορεί να σχετιστεί με την πραγματική ζωή;
- Θα θέλατε να διαβάσουμε και άλλο βιβλίο της σειράς *Αρχαίες τραγωδίες για παιδιά*; Γιατί; Γιατί όχι;
- Θα συστήνατε το βιβλίο σε κάποιον/α φίλη σας; Γιατί; Γιατί όχι;

Επανερχόμαστε στην ερώτηση που είχαμε κάνει στα παιδιά πριν την ανάγνωση του βιβλίου.

Μπορεί μια ιστορία που γράφτηκε πριν από τόσα πολλά χρόνια, στην αρχαία ελληνική γλώσσα, να σημαίνει κάτι για εμάς σήμερα, να μας ενδιαφέρει, να μας αρέσει ή να μας είναι χρήσιμη με οποιονδήποτε τρόπο; Φτιάχνουμε μια ψηφοφορία ΝΑΙ / ΟΧΙ στον πίνακα ή στον υπολογιστή.

Σκέψεις του συγγραφέα

Ο συγγραφέας του βιβλίου, Φίλιππος Μανδηλαράς, σε συνέντευξή του στον Απόστολο Πάππο μιλά για τη σειρά *Αρχαίες τραγωδίες για παιδιά* και μοιράζεται τις σκέψεις του για τη σημασία των μύθων τους και την πρόσληψή τους από τα παιδιά. [(<https://www.elniplex.com/φιλιππος-μανδηλαρας-συνεντευξη-elniplex/> προσπελάστηκε 26.01.2024)].

«Τα παιδιά θα υποψιαστούν την ένταση και τον τραχύ αξιακό κώδικα από πολύ μικρά, θα νιώσουν το βάθος της κάθε ιστορίας και τα σκιρτήματα της ενήλικης σκέψης και ζωής, αλλά, για να τα κατανοήσουν, θα χρειαστεί να γίνουν έφηβοι, ενήλικοι ίσως.

Αυτός είναι κι ο λόγος που επιλέγω να δώσω τις ιστορίες σαν σκοτεινά παραμύθια (σ' αυτό συμβάλλει και η εικονογράφηση της Ναταλίας Καπατσούλια) τα οποία έχουν ένα τέλος ανοιχτό ώστε να το ερμηνεύσει ο καθένας όπως θέλει, ανάλογα με την ηλικία του.

[...]

Όμως αυτές είναι ιστορίες που θα μας εισάγουν στον ενήλικο κόσμο των αντιθέσεων, του Καλού και του Κακού που συνυπάρχουν μέσα μας, του δίκαιου και του άδικου, του σωστού και του λάθους, και θα μας εκπαιδεύσουν στην αποδοχή του διαφορετικού επειδή –πρώτα απ' όλα– υπάρχει μέσα μας.

Ο κόσμος δεν είναι ασπρόμαυρος, δεν είναι δυο πόλοι, δεν είναι Καλό - Κακό, κι αυτό επιμένουμε να μην το μαθαίνουμε στα παιδιά μας. Κι όμως, ο κόσμος είναι όλα όσα περιέχονται ανάμεσα στους δυο πόλους. Απορρίπτοντας τον έναν, γινόμαστε πιο φτωχοί, μικραίνουμε.

Απορρίπτοντας εξ αρχής τη Μήδεια ως μάγισσα - παιδοκτόνο, γινόμαστε απελπιστικά φτωχοί και απομονωνόμαστε σε έναν κόσμο απ' όπου απουσιάζει ο διάλογος.

[...]

Νομίζω ότι όσοι από εμάς έχουν μελετήσει τους μύθους των λαών σε βάθος, τη λειτουργία τους και τη σχέση τους με την κοινωνία και τις ανάγκες που εκπληρώνουν σε κάθε εποχή της ανθρώπινης ιστορίας, γνωρίζουμε ότι δεν αποτελούν κύημα της φαντασίας κάποιας ομάδας ανθρώπων ούτε κάποιου φοβερού παραμυθιά.

Είναι η αλήθεια παραφρασμένη και παραδομένη με μυθικό τρόπο ώστε να μπορέσει να ενοποιήσει ένα κοινωνικό σύνολο.

[...]

Η Μήδεια είναι κατ' αρχάς η κατεξοχήν ξένη, η κατασυκοφαντημένη, η γυναίκα που παραδίδεται στην πυρά ως μάγισσα και κατηγορείται για τα πάντα μόνο και μόνο εξαιτίας της διαφορετικότητάς της.

Όλη η υπόθεση της Μήδειας κινείται στον άξονα της διαρκούς διαμάχης του οικείου με το άγνωστο και αναδεικνύει τον εκπληκτικό μηχανισμό που διαθέτει το οικείο να δημιουργεί εχθρούς από την περιοχή του άγνωστου. Θύμα αυτού του μηχανισμού είναι η Μήδεια όταν, από την αρχή κιόλας της ιστορίας, αναγκάζεται να ερωτευτεί έναν άβουλο και αδύναμο άντρα, τον οποίο θα αναδείξει στη συνέχεια σε ήρωα. Η Μήδεια αποτελεί κλασική περίπτωση της στρέβλωσης της ιστορίας από τον κυρίαρχο αρσενικό λόγο».

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Καρτέλες Ορισμού
Καρτέλες «μάντεψε ποιός»

Το θέατρο γεννήθηκε

πριν από 2.500 χρόνια περίπου.

Ο τόπος που γεννήθηκε το θέατρο είναι

η Αθήνα κατά τη διάρκεια μιας τελετής
προς τιμήν του θεού Διόνυσου

όταν ένας από τους ανθρώπους που ήταν
μεταμφιεσμένος σε τράγο

απευθύνθηκε στους υπόλοιπους

ανοίγοντας μαζί τους διάλογο.

Η τραγωδία είναι

ένα είδος θεάτρου.

Εκτός από την τραγωδία
στην αρχαιότητα υπήρχε επίσης

η κωμωδία και το σατυρικό δράμα.

Ένας από τους πιο σημαντικούς
εκπροσώπους του θεάτρου στην αρχαία Αθήνα

ήταν ο Ευριπίδης.

Τα πρόσωπα μιας τραγωδίας

ήταν θεοί και ήρωες από τη μυθολογία

που συχνά πάθαιναν κάτι σοβαρό και
έπρεπε να πάρουν σημαντικές αποφάσεις.

Οι Αθηναίοι έβλεπαν θέατρο και ειδικά
τραγωδίες γιατί

ένιωθαν συμπόνια για τους ανθρώπους
που έπασχαν

και μέσα από τα παθήματά τους
διδάσκονταν για τη δική τους ζωή.

Η τραγωδία

(Συμπληρώστε τη φράση όπως θέλετε,
εκφράζοντας την προσωπική σας γνώμη.)

Φρίξος

δίδυμος αδελφός της
Έλλης, ταξίδεψε με
το κριάρι μέχρι την
Κολχίδα

Πελίας

βασίλειος της Ιωλκού
που πήρε τη θέση του
αδερφού του
στον θρόνο
σκοτώνοντάς τον

Τάλως

τεράστιος γίγαντας
που φυλούσε την
Κρήτη

Κρήτη

ελληνικό νησί στα
νότια της Ελλάδας

Ιωλκός

περιοχή της
Ελλάδας,
από όπου καταγόταν
ο Ιάσοντας

Ήλιος

θεός που
λατρευόταν στην
Ανατολή

Αιήτης

βασιλιάς της
Κολχίδας, γιος του
θεού Ήλιου, πατέρας
της Μήδειας

Ορφέας

σπουδαίος μουσικός
της αρχαιότητας
που, παίζοντας με τη
λύρα του, βοήθησε να
κοιμηθεί ο ακοίμητος
δράκος

Λύρα

μουσικό όργανο με
χορδές που έπαιζε ο
Ορφέας

Αφηγητής

αυτός που θα
αφηγηθεί την ιστορία
στο παιχνίδι μας

Κένταυρος Χείρων

πλάσμα με σώμα
αλόγου και κεφάλι
ανθρώπου - ο
συγκεκριμένος
εκπαίδευσε τον
Ιάσονα

Θησέας

μεγάλος ήρωας
που έκανε πολλούς
άθλους και
συμμετείχε και
στην Αργοναυτική
εκστρατεία

Ινώ

δεύτερη γυναίκα του
Αιήτη, που μισούσε τα
παιδιά από τον γάμο
του με τη Νεφέλη και
τα παγίδεψε

Έλλη

δίδυμη αδελφή του
Φρίξου, ζαλίστηκε,
έπεσε από το κριάρι
στη θάλασσα

Νεφέλη

γυναίκα του
Αθάμαντα, έστειλε
ένα χρυσόμαλλο κριάρι
να πάρει τη θέση του
Φρίξου στον βωμό -
Νεφέλη ονομάζουμε
επίσης το σύννεφο

Αθάμας

επιχείρησε να
θυσιάσει τον γιο του
Φρίξο για να γίνει
καρπερή η γη του

Κολχίδα

περιοχή της
Ανατολής
γνωστή για τα
πλούσια
κοιτάσματα χρυσού

Ανατολή

η αντίθετη πλευρά
της Δύσης, όπου
πίστευαν ακόμα
στις μαγείες και στα
μαγικά

Ιάσοντας

Ξεκίνησε την
Αργοναυτική
εκστρατεία
προκειμένου να πάρει
το χρυσόμαλλο δέρας
και να γίνει βασιλιάς
στην Ιωλκό

Ακοίμητος δράκος

φυλούσε νύχτα μέρα
το χρυσόμαλλο δέρας

Μήδεια

κόρη του βασιλιά
Αιήτη, μάγισσα και
ιέρεια της Ήκатыς,
που βοήθησε τον
Ιάσωνα να πάρει το
χρυσόμαλλο δέρας
δίνοντας υπνωτικό
στον ακοίμητο δράκο

Χρυσόμαλλο δέρας

κριάρι που μετέφερε
τον Φρίξο και την
Έλλη στην Κολχίδα

Εκπαιδευτικό υλικό

βασισμένο στο βιβλίο

Μήδεια
η μάγισσα από την Ανατολή
σειρά: Αρχαίες τραγωδίες για παιδιά

του Φίλιππου Μανθηλαρά

Εικονογράφηση: Ναταλία Καπατσούλια

ISBN 978-618-07-0893-6

9 786180 708936 >
Βοηθ. κωδ. μπχ/ση 14893